వ్రతం చెడ్డా

బొడ్డు బాపిరాజు

హేమంతసుందరి షిఫాన్ మేలిముసుగులా సుకుమారంగావున్న పుష్యమాసం ఎండలో త్రిగించుతుంటూ ఫోర్డు కారు వచ్చి పోర్టికోలో నిలబడింది. కన్నుల విందుగా చుట్టూ తోట. ముగ్గులు తీర్చికట్టిన మేడ. పోర్టికోకు ఎదురుగా ఫవుంటెన్‌లో పాలరాతి జలసుందరి. చుట్టూ రకరకాల క్రోటన్‌కుంపట్లు. గేటు దగ్గర్నుంచీ అందాకా మధుమాలతి పూలతీగెలు ప్రాకించిన ఆర్చీ. అన్నీ ఆమేడయజమాని ఐశ్వర్యానికి కొలతబద్దల్లాగా వున్నాయ్.

డ్రయివర్ తలుపు తెరిచాడు. శివకామేశ్వరప్రసాదరావు భార్య నాగమణికిష్టమైన కనకసంపెంగ పూలపొట్లం ఒకచేత్తో మరోచేత్తో గుప్పెడు పత్రికలూ పట్టుకుని కార్లోనించి దిగాడు. చల్లని గాలికెరటం విసిరింది. సంపెంగతావుల్ని తరుముకుంటూ గులాబీసెంటు పరిమళాలు సుళ్లు తిరిగాయి

ఉల్లిపొరలాంటి మెర్సరయిజ్ గ్లాస్కో పంచీ, ఖద్దరు శిల్కులాల్చీ, మడత పెట్టిన మధుర జరీకండువా అతనిఅందాని కమర్చినట్లున్నాయ్. తుమ్మెదరెక్కల మెలికట్టినట్లు నొక్కుల్నొక్కులతో చక్కని ఉంగరాల క్రాపూ, సేవంగిరేకులా వున్న విశాలమైన ఫాలం, విలువంపు లనిపించే తీరైన కనుబొమ్మలూ, కొండవాగులా సాగివచ్చిన నాసికా, తాంబూలరాగరంజితంగా మందారపు మొగ్గలవంటి పెదవులూ ఆ సుస్వరూపం మొదటిచూపులోనే మనస్సు నరికడతాయి.

డ్రయివర్ సలాంచేసి వెళ్లిపోయాడు. శివరావు నడుస్తూవుంటే మడతలు పెట్టి జారవిడిచిన పంచెకుచ్చెళ్లు కొన్నూపర్ స్లిప్పర్స్ మీద వయ్యారాలజంపాల లూగుతున్నాయి. వరండాలోనించి హాల్లోకి వచ్చాడు. తిన్నగా మెట్లెక్కబోతూ మెట్లప్రక్కనే టర్కీటవల్ మడతల్లో మూగవీణలా నిద్రపోతూవున్న పసిపిల్లడ్ని చూచాడు. చూస్తూనే ఎలక్ట్రిక్ షాకుతిన్నవాడిలా అయిపోయాడు శివరావు. అతనిశరీరంలోని రక్తనాళాలు కుంచించుకుపోయినట్లయాయి. జారిపోయిన చేతిలోవస్తువులు అతని స్థితికి సానుభూతి చెపుతున్నాయి

శివరావుకు గుర్తువచ్చింది. నాలుగయిదు రోజుల క్రితం షాపులో కుర్రాడు తెచ్చిచ్చిన పోస్టులో తనని పలకరిస్తూవున్న వూదా కవరు ముందుగా తీశాడు. ఆ కవరుమీది ఆణిముత్యాల్లాంటి అక్షరాలతడ్ని చూచి అపహాసిస్తున్నాయి. ఒకప్పుడీ అక్షరాలకోసం నిజంగా తపస్సే చేశాడతను. కవరు చింపుతూవుంటే రవ్వల వుంగరాల వ్రేళ్ళు వణికాయి. డేగరెక్కల దప్పుకు పసికట్టిన గుడిమీది పావురంలా కువకువలాడిపోయిందతని మనస్సు.

ఉత్తరం ఒకటికి రెండుసార్లు చదువుకున్నాడు. పైన ఫాన్ తిరుగుతున్నా చెమటలు పోశాయి. సుభద్ర తరహా తెలుసు. అన్నంత పనీ చేస్తుంది. —"బుధవారం మెయిల్లో బాబుని తీసుకుని వస్తున్నా. ఆదరించి అందుకుంటే ఆనందమే. కాదంటే గడపముందు పిల్లడ్ని విడిచిపెట్టి వెళ్లిపోతా"—సుభద్ర మాటలు చెవుల్లో మోగుతున్నాయి. ఉత్తరం బెదిరిస్తూవున్నట్టు లేదు. సుభద్ర తనకోసం కన్నా పిల్లడి భవిష్యత్తుకోసం పడే ఆరాటానికి ప్రతిబింబమా వుత్తరం. 'ఆమె అడిగితే నే నేం చేయను? శరణాలయంలో చేర్పిస్తా, విద్యాబుద్ధులు చెప్పిస్తా, పెండ్లీ పేరంటం చేస్తా. అంతకన్నా ఏం కావాలి?" అనుకున్నాడు శివరావు. ఆమె కావలసిందది కాదు. తన బిడ్డకు సంఘంలో గౌరవం వుండాలి. తండ్రి నెరుగని నిర్భాగ్యుడు కాకూడదు!

'ఈ వుప్పెన ఎట్లా తట్టుకోవడమా' అని ఆలోచనల్ని ఎన్నో మలుపులు త్రిప్పాడు శివరావు. నిశ్చలకాసారంలావున్న కుటుంబజీవితంలో రాళ్లు విసురుకుని లేనిపోని కల్లోలాలెల్లా రేపుకుంటాడు తను? స్థిరపడ్డ పేరుప్రతిష్ఠలను ఖూనీచేసుకోగలడా?— 'సుభద్రను రానీయకూడ'దనుకున్నాడు. స్వయంగా వెళ్ళి సమాధానపరచి రావడం కన్నా మరో మంచి మార్గం కనిపించలేదు. మర్నాడే వెళ్లడానికి సంకల్పించాడు.

ప్రతిదీ అనుకున్నట్టు జరిగితే ఇక నేం! శివరావు సంకల్పం ఆ రాత్రి హఠాత్తుగా భార్య నాగమణికి వచ్చిన నూటనాలుగు డిగ్రీల జ్వరంలో కరిగి ఆవిరైపోయింది. రెండు మూడు రోజులవరకూ షాపుకు కూడా వెళ్ళకుండా వుపచారం చేస్తూ యింట్లోనే వుండిపోయాడు. ఎల్లా వచ్చిన జ్వరం అల్లానే తగ్గిపోయింది. నాగమణి నిన్ననే పథ్యం తీసుకుంది. ఇవ్వాళే శివరావు షాపుకు వెళ్లినట్టు వెళ్ళి ఏవో నాలుగైదు పత్రికలు భార్యకని కొనుక్కొని వెంటనే వచ్చేశాడు.

భార్యా సుస్తీ ఆదుర్దాలో కూడా ఒకటి రెండుసార్లు వూదాకవరతని మనసులో గుసగుసలాడబోయింది కాని జ్వరం మూలుగులు దాన్ని మ్రింగివేశాయి.—ఇవ్వాళే బుధవారం అనుకున్నాడు.

పిల్లడ్ని చూచాడు. వెండిమబ్బులమీది చందమామలా, పాలకెరటాలపైని బంగారు పద్మంలా అతి ప్రశాంతంగా నిద్రపోతున్నాడా పసివాడు. ఏ దుఃఖమూ ఎరుగని పరమాత్మ. ఆ ప్రక్కనే కూర్చున్నాడు శివరావు. మూతలుపడిన కంటిరెప్పలు మల్లెపువ్వు రేకుల్లా చక్కని వాల్పుల్లో నయనాభిరామంగా వున్నాయి. ఆ ముఖంలో అన్నీ తనపోలికలే అనిపిస్తున్నా యతనికి. 'నేను నీవాడనయ్యా!' అన్నట్టుందా ఉంగరాల జుత్తు. మిసమిసలాడుతూ పనస తొనలు పేర్చినట్టున్నాయా పసి అవయవాలు. 'ఈ చిన్న దేహంలో తన పూర్వుల రక్తం ప్రవహిస్తూ ఉంది. తన వంశవృక్షం వేసిన చిన్ని చివురాకు. తన అజ్ఞాత ప్రేమలు పండించిన పంట' అనుకున్నాడు.

మనస్సు పూపరవల్లి క్షణంలో రంగులు మారుస్తుంది - ఇంత చక్కనివాడు నాగమణికే పుడితే తనెంత సంతోషించేవాడు. ఎంత హంగామా ఎన్ని వేడుకలు చేసేవాడు! అప్పుడు లోకం ఆ పసివాడ్ని ఆశీర్వదిస్తుంది. ఇప్పుడో తన్నూ దోషినిచేసి

జో వెక్కిస్తుంది. 'ఎవరివాడయ్యోయ్ శివరావు?' అని ప్రశ్నిస్తుంది. తను చేతులు కట్టుకొని 'నా కొడుకు' అంటాడు. 'నీ ధర్మపత్ని నాగమణికి పుడితేకదు నీ కొడుకవడానికి' అంటుంది లోకం. 'నాగమణికి కాకపోతే నా హృదయేశ్వరి సుభద్రకు-' మాట సగంలోనే - "సుభద్రను నువ్వు పెళ్ళిచేసుకోలేదుగా. ఇతను నీ వ్యభిచార ఫలముందూ——" అంటూ లోకం పకపక లాడుతుంది.

శివరావు చెవ్వుల్లో గవ్వలు గిలకరించినట్లు నవ్వులు వినిపించాయి. త్రుళ్ళిపడి వెనక్కు తిరిగాడు. మైసూరు రోజ్ వుడ్ సోఫా సెట్టు 'ఎవరూలేరు బాబూ' అంటూ అతనికేసి జాలిగా చూచింది. తోటలో ఎవరో ఎందుకో నవ్వుకుంటున్నారు.

మళ్ళీ ఆలోచనలు పొగమబ్బుల్లా అవరించాయి. ——తనకేం తెలియనట్టు పైకి వెళ్ళిపోతాడు. వీడేమైతే తనకెందుకు? తన గౌరవజీవితానికి శాపంలా వచ్చాడు. ఏ ఫుట్టుమీదో పెరుగుతాడు. ఏ చెట్టు నీడనో బ్రతుకుతాడు. తన కేం వీధులు పట్టుకు తిరగనీయ్ బికారిలా. ప్రొద్దుటి దృశ్యం కళ్ళముందు కదిలింది - షాపునుంచీ ఇంటికి వస్తూ మార్కెట్ దగ్గర కారాపి భార్య కోసం పూలుకొంటున్నాడు. కారు కదిలే ముందు ఎక్కణ్ణించో పరుగెత్తుకుంటూ తలుపుదగ్గర నిలిచి 'బాబూ ఒక్క కానీ ధర్మం!' అంటూ ఆపేక్షతో పొగమారిన కట్టెపుల్ల చెయ్యి తనకేసి చాపిన ఆ దరిద్రాగ్నిస్ఫులింగాన్ని అయిదేళ్ళ వికారాన్ని పొమ్మనలేక జేబులో పర్సు తీస్తూ ఉండగానే కారు కదిలింది. అప్రాడక్కడే నీళ్ళుగారుతూ రోడ్డు దుమ్ములో నిలుచుండిపోయాడు - శివరావు శరీరం జలదరించింది. తను కాదంటే ఈఅందాల చందమామ బ్రదుకంతే అవుతుంది.

పిల్లాడు నిద్దర్లో నవ్వుతున్నాడు. తన సిరికితనానికి ధర్మదేవత నవ్వుకుంటున్నట్టనిపించింది, శివరావుకు. అతనిలో ఒక తియ్యని మమకారం జలలా వుబికింది. ఎవరికో జనించి యీ దేవుడిచ్చిన వరాన్ని కళ్ళకద్దుకోకుండా కాళ్ళను తన్నుకోవడమా? తన కింతవరకూ బిడ్డల్లేరు. ఈవరహాలతండ్రిని బంగారపు టుయ్యాలల్లో వూపుతుంటాడు. పిల్లల్లేని యింత పెద్దమేడా ఎప్పుడూ నిద్ర పోతూనే వుంటుంది. తమ భార్యాభర్తల జీవితాలు నిస్సారంగా ఎడారిలో బాటసారుల్లా మందకొడిగా జరుగుతున్నాయి.- ఉదయం లేవడం. స్నానం ఫలహారం. తను షాపుకు వెళ్ళడం. ఆవిడ ఏఅల్లికో పత్రికో ముందు వేసుకు కూచోవడం. మధ్యాహ్నం వంటమనిషి వడ్డిస్తే భోం చేయడం. మళ్లీ షాపు - మళ్లీ భోజనం - నిద్రా - యీదినచర్య పట్టాలమీది రైలు బండిలా ఒకమాధుర్యం ఒక ఆకర్షణా ఏమీ లేకుండా సాగిపోతే యిల్లా ఏం బావుంటుంది? ఒకపాపాయి అవసరమేమో అనిపించకపోలేదు. అతనిలో పితృస్నేహం తొలకరించింది. నాగమణికి యథార్థం చెప్పి ఒప్పించాలి. సుభద్ర కిదివరకే చేసిన అన్యాయాన్ని యింకా హెచ్చిస్తే దైవం మెచ్చదు. తనలాగే తనకొడుకూ అదృష్టవంతుడు గనుకనే తనయింటికి తర్లివచ్చాడు. తన్నోకనాడదృష్టదేవత దీవించివుండకపోతే ఈనిస్తులైశ్వర్యానికి తానధికారై వుండేవాడేనా? ఎక్కడో గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ గుమాస్తాగిరిలో కునికిపాట్లుపడుతూ కూర్చుండే వాడు. ఇల్లానే పడుగుపేకలై అతని ఆలోచనలల్లుకపోతున్నాయ్.

సరిగ్గా అప్పటికి పదహారు నెలలక్రితం అక్టోబరు అయిదో తారీఖున మునిమునిచీకట్లలో శివరావు బొంబాయి విక్టోరియా టెర్మినస్‌లో మద్రాసు మెయిల్ దిగి సామాను కూలీకిచ్చి బయటకునడుస్తున్నాడు. 'ఏహోటల్‌కు బాబు?' అన్నపిలుపు వినిపించింది. కాని ఏహోటల్ ఏజెంటో అనుకుంటూ ముందుకు నడిచాడు తిరిగి చూడకుండా. మళ్ళీ అదేప్రశ్న. వెనక్కు తిరిగాడు. ఎవరో పెద్దమనిషి. హానావా లాంగ్‌కోటు, సేలంజరీపంచీ కండువా, పట్టెడు మీసాలూ రాళ్లుపొదిగిన గుండీలు, జేబులో వాచీగొలుసు రవ్వలవుంగరాలూ ఐశ్వర్యాన్ని తీవినీ వెల్లడిస్తున్నాయి. ఆయన్ని నిన్నెక్కడో చూచినట్లు శివరావుకు అనిపించింది. 'ఏహోటల్‌కు బాబు?' అన్నాడాయన. 'వెల్‌కం హోటల్‌కండి' అన్నాడు సవినయంగా. "అయితే సరే నేనూ అక్కడకే" అంటూ కామేశ్వరంగారు ఖత్తు కలిపారు.

విజయవాడ హిగ్గిన్‌బాదంసు దగ్గిర పత్రిక కొంటూవుంటే చూచినప్పుడే శివరావు స్ఫురద్రూపం కామేశ్వరంగార్ని ఆకర్షించింది. 'అందగాడేను' అనుకున్నారు తప్ప అంతకుమించి వూహించలేదు. నిన్న ప్రొద్దుట సికంద్రాబాద్ ప్లాట్‌ఫారంమీద టీస్టాల్ దగ్గిర కనిపించినప్పుడు 'ఎవరో తెలుసుకుందా'మన్న జిజ్ఞాస కలిగింది. పలుకరిద్దామనుకుంటూ వుండగానే అతను వెళ్ళిపోయాడు. బొంబాయి వస్తున్నాడని మాత్రం తెలిసింది. బండి దిగుతూనే అనుకున్నారతను కలిస్తే బాగుండునని.

అనేకమంది అనేక పనులమీద వస్తారా మహాపట్టణానికి. కాని కామేశ్వరంగారూ శివరావు వచ్చిం దొక్కపనికే - బట్టల బేళ్ల ఖరీదుకు. పదింటికల్లా హోటల్లో భోజనం చేసి ఎవరి దారిన వారు వారి పేఢీదగ్గరకు వెళ్లేవారు. మధ్య మధ్య మార్కెట్‌లో కలిస్తే ఒక చిరునవ్వు మార్చుకోనేవారంతే. రాత్రి హోటల్లో వ్యాపారం విషయాలు చెప్పుకుంటూ భోజనం చేసేవారు. వెసితే ఏదో క్రొత్తసినిమాకు వెళ్లేవారు. ఎన్నడూ మొగమెరిక లేనివాళ్ళుకూడా రైళ్ళల్లో హోటల్సులో అనుకోకుండా అతి విచిత్రంగా సన్నిహితులూ ఆత్మీయులూ అయిపోతారు.

ఆదివారం. ఆ రోజున మార్కెట్ లేదు. ప్రొద్దుటే స్నానంచేసి కాఫీ అన్నా తీసుకోకుండా శివరావు ప్రయాణ సన్నాహంలో వున్నాడు. 'ఎక్కడికోయ్! తొందరపడుతున్నావ్?' అన్న కామేశ్వరంగారికి 'జహాంఘీర్ హాల్లో ఏదో ఎగ్జిబిషన్ వున్నదంటే చూచివద్దామని' అన్నాడు. 'అయితే మావంటి వోళ్లు బోయెస్ రాకూడదాయేం' అన్నారాయన నవ్వుతూ. 'అబ్బే అదేం లేదండీ కలిసే వెడదాం రండి. మీరు వస్తారో రారో అని పిలవలేదంతే' అన్నాడు శివరావు మర్యాదగా. ఇద్దరూ 'ఓపెన్ ఎయిర్ హోటల్'లో కాఫీ తీసుకుని టాక్సీమీద మ్యూజియంప్రక్కనవున్న ఆ హాలుకు వెళ్లారు.

దేశదేశాల కళాకారులు తీసిన ఫొటోలు గోడలమీదా స్టాండ్సుమీదా టేబిల్సుపైనా చాలా చక్కగా ఎగ్జిబిట్ చేశారు. సామాన్యమైన ప్రకృతినీ మానవ దైనిక జీవితస్ఫులింగాల్ని తీసుకుని అంత వుత్తేజకరంగా వెలుగు నీడలలోకి మార్చిన కొందరి ప్రతిభావంతుల ఫొటో రచన 'ఆహో!' అనిపించాయ్. అవన్నీ చూశాక కెమేరాను క్లిక్ మనిపించడమంత తేలిక కాదని తేల్చుకున్నారు.

హాలంతా చుట్టివచ్చేటప్పటికి పన్నెండయింది. అప్పటికే కడుపులో స్వామివారు నివేదనకు తొందరించారు. కామేశ్వరంగారు 'పురోహిత హోటలుకి వెడదా'మంటే, 'అనవసరం ఖర్చెందుకు లెస్దురు' అని అనడం అనేశాడు కాని తరువాత ఆయనేమనుకుంటారో అని పస్తాయించాడు శివరావు. ఆయనేమీ అనుకోలేదు. పుర్రాడిలో కావలసిన కుడుముట్లుం వుండని సంతోషించాడు.

స్నేహితులతో సహా హోటల్ బిల్ ఏడు ముప్పావలా వెయిటర్ టిప్ పావలా వెరశి ఎనిమిది రూపాయలూ కామేశ్వరంగారే చెల్లించారు. అక్కడ్నించీ 'గేట్ వే ఆఫ్ యిండియా'కు వెళ్లారు. చల్లని సముద్రపు గాలి క్రొత్త వుత్సాహాన్ని నింపింది. కామేశ్వరంగా రడుగుతూవుంటే శివరావు కుటుంబవిషయాలొకటొక్కటిగా అన్నీ చెప్పాడు.

నీరెండ జారకుండా మలబార్ హిల్సుకు వెళ్లారు. ఆదివారం నాడది ఆనందానికి ఆస్థానం. చల్లని లతామండపాలు, అందంగా ఆకుల్తో తీగల్తో తీర్చిన మృగ పక్షి స్వరూపాలూ, కృత్రిమగిరి కందరాలు, మలిపిన సెలయేళ్లు జలయంత్రాలు కలకలలాడతాయి ఆ రోజున. బూట్ హౌస్ కుర్రకారుకు గుత్తకిచ్చినట్లే కొండమీద జన సముద్రం. కొండక్రింద నీలాకాశాన్ని చుంబించే సౌధ శిఖరాల్ని ప్రతిబింబిస్తూవున్న విశాల సముద్రం.

దీపాలు వెలిగించే వేళకు 'జుహూ' తీరానికి చేరారు. సముద్రం వారనే యిసుకమీద చిన్న చిన్న ఒడ్డీలు పెట్టుకుని పెట్రోమాక్సు వెల్తుర్లో ఫలహారాలూ, పానీయాలూ, పాన్ సుపారీ, చివరికి మంచినీళ్లూ అన్నీ అమ్మబడతాయి లోభివాని భాగ్యంలా ప్రక్కనే వున్న సముద్రజలం ఎవ్వరికీ పనికిరాదయ్యో యువ దంపతులు నవ దంపతులు బ్రహ్మచారులు వేదాంతులు ద్వైతులు అద్వైతులు ఆడా మగా అనకుండా వస్తారు దీపాలు పెట్టే వేళకు. బొంబాయి తారురోడ్లమీద నాలుగు గోడల మధ్య దొరకని స్వేచ్ఛా ఆనందం దొరుకుతుందక్కడ. శివరావుకు శివరాత్రి తిరునాళ్లు గుర్తుకు వచ్చాయి అక్కడ తిరుగుతున్నంతసేపూ.

నాజ్ లో రెండో ఆట చూచి హోటల్ చేరుకునేటప్పటికి పన్నెండయింది. ఒక గ్లాసుడు మంచినీళ్లు త్రాగి కాళ్లు చాపుకుని పడుకున్న కామేశ్వరంగారికి శివరావు చెప్పిన సంగతులు గుర్తుకు వచ్చాయి.

తండ్రి ఒక మిల్లులో గుమాస్తా. తల్లి జబ్బు మనిషి. ఇద్దరు చెల్లెళ్లున్నారు మెడమీద కత్తుల్లా, పెళ్ళికి పిలిచి పిల్లనిస్తామంటే అల్లుడి హోదాతో అట్టబొమ్మకూడా కట్నమెంతని కళ్లెర్ర చేస్తూవుంది. తండ్రీ కొడుకుల జీతాలు హానిహానిగా సరిపోతాయి. చెల్లెళ్ల పెళ్ళి చేసిం తరువాత తన విషయం—శివరావు అట్టబొమ్మ కాదు గట్టి బొమ్మే అనుకున్నాడు కామేశ్వరం గారు తనలో తనే నవ్వుకుంటూ.

రెండు మూడు రోజుల్లో బొంబాయి పని చూచుకుని అహమదాబాద్ వెళ్లారు. అక్కడి ఖరీదు రోజు పూటలో అయిపోయింది. కామేశ్వరంగారి బలవంతంమీద శివరావు మవుంటాబూకు బయల్దేరక తప్పలేదు.

దివేరా పర్వత శిఖరాలమీది పాలరాతి దేవాలయ శిల్పం పరమాద్భుతమనిపించింది శివరావు హృదయం రసప్లావిత మయింది. మీగడపాలు చిలికినట్లున్న ఆ చంద్రకాంత శిలాఫలకాలమీద శిల్పుల భావాలల్లిబిల్లిగా అల్లుకున్న తీగలై ఆకులై పూలై పిందెలై చిరంజీవములైన రేఖలూ, సర్వోత్తమ కళాఖండాలుగా చప్పరాల్లో తీర్చిన శతపత్రాలూ, గాయనీఘటిత గజాశ్వ బంధాలూ, శారదా నృసింహమూర్తి ప్రముఖ రూపకల్పనలూ, శాంతరసముద్రితులైన జినకేవులూ, చక్కని స్తంభశిల్పాలూ, ద్వారతోరణాలూ, ముంజూరుల క్రింది ఆధార శిలా ఫలకాలమీది మదగజ మృగేంద్ర విన్యాసాలూ కామేశ్వరం గారికి చూపించి విశేషాలు చెప్పాడు శివరావు. “శిల్పం రెండు రకాలు మహాశిల్పం, ఖండశిల్పమని. ఎల్లోరా శ్రావణ బెళ్గోలా మొదలైన చోట్లవి మహా శిల్పాలు. బేలూరు, మధుర, అబూ మొదలైన చోట్లవి పరిమితమైన ఖండ శిల్పాలు మాట వరుసకు తాజమహాల్ని దాని అద్భుత నిర్మాణపథకానికి అంతకన్నా ఒక మహోత్తమ ప్రేమస్మృతి చిహ్నంగా నెలకొల్పిన తియ్యని తలపునకూ జోహారు చేస్తాం. ఇక్కడిలా అక్కడ ప్రత్యంగుళం కళాలక్ష్మి కస్తూరితిలకంలా గుబాళించదు. అవి సముద్రాలు. ఇవి జీవనదులు.' శివరావు గంభీరవాణి కామేశ్వరం గారి చెవుల్లో అమృతం వర్షిస్తూవుంది. 'గజం బద్దా కత్తెరా పుచ్చుకుని కసరత్ చేసే మామూలు గుమాస్తా కాడు. విజ్ఞానం చక్కని సంస్కృతి కళాప్రియత్వం వున్నవాడు' అనుకున్నాడు శివరావును అంచనా కడుతూ కామేశ్వరం గారు.

కామేశ్వరం గారికి కొండగాలి పడలేదు. అహమదాబాదు వస్తూనే సుస్తీ పడ్డారు. ఆయనకు జ్వరంవస్తే అశ్వమేధమంత పని జరుగుతుంది. కలవరింతలే కావు కాళ్లనొప్పులే కావు అన్నీ అపసోపాలూను.

మొదట్లో శివరావు భయపడ్డా వెంటనే డాక్టర్ని పిలుచుకువచ్చి అవసరమైన యింజెక్షన్ యిప్పించాడు. రెండురోజులు నిద్రాహారాలు లేకుండా మంచంప్రక్కనే కుర్చీ వేసుకూర్చున్నాడు - కన్నీళ్లు తుడిచాడు - కాళ్లు వొత్తాడు - మందు త్రాగించాడు - మనసుకు ధైర్యం చెప్పాడు. మూడవనాటికి కామేశ్వరంగారు తేరుకున్నారు. మరో రెండురోజులు విశ్రాంతి తీసుకున్నారు. ఒకరోజున సబర్మతికి వెళ్లారు. చిలకలేని పంజరం. అహింసాసిద్ధాంతి బాపూజీగదిలో సాలీళ్లు గూళ్ళల్లుకొని కూర్చున్నాయి వలలో చిక్కిన ఈగల్ని పట్టి ఫలహారం చెయ్యడానికి.

మర్నాడుదయం హల్లామినార్ చూచి వచ్చారు దాన్ని గజినీ ఒక్కసారి వెయ్యిమంది నమాజ్ చేసుకోడానికి వీలుగా కట్టించాడు. ఆ మస్జిద్ ముందు రెండు మినార్లు (స్తంభాలు) వున్నాయి. వాటిలోపలి మెట్లమీదనుంచి ముప్ఫై అడుగులు పైకెక్కి పైనున్న కొద్దిపాటి వరండాలో నిలబడి ద్వారబంధాన్ని పట్టివూపితే వుయ్యాలలూగుతుంది. బ్రిటిష్ యింజినీర్లు నిర్మాణరహస్యం తెలుసుకోవాలని ఒకదాన్ని రెండంతరాల వరకూ పడగొట్టించారు; వారేం తెలుసుకున్నారో గాని చేసినపనికి సాక్షిగా తల తెగి మొండెం మిగిల్చుకొందొక మినార్.

శివరావు విద్యావినయాలు వ్యవహార సరళి పదిరోజులపాటు కలిసీ మెలిసీ వుండడంచేత అలవాట్లూ అన్నీ కామేశ్వరంగారికి తెలిశాయి. అతనిమీద కలిగిన అభిప్రాయం అభిమానమై ఆప్తుణ్ణి చేసుకోవాలనుకోవడానికెన్నాళ్లో పట్టలేదు. ఎన్నాళ్లనించో వెదుకుతూవున్న అల్లుడు శివరావులో ప్రత్యక్షమయాడు కామేశ్వరంగారికి.

ఊరికి బయల్దేరేరోజున శివరావు 'మీ వూరికి నేనెందుకండి' అని అంటూవున్నా విడిచిపెట్టలేదు రెండుటిక్కెట్లు తీసుకున్నారు కామేశ్వరంగారు.

రైలు దిగీ దిగకముందే 'నాన్నగారూ!' అంటూ ఆప్యాయంగా నాగమణి దగ్గరకు వచ్చింది. కామేశ్వరంగారు కూతురి తల నిమురుతూ ప్రక్కనే వున్న శివరావును చూపించి, 'ఈయన మనవాడే. ప్రయాణంలో కలిశారు. చాలా సరదాగా గడిచిపోయిం దీసారి ప్రయాణం. మరిపోయా. అహ్మదాబాద్ లో నాకు సుస్తీ చేస్తే యీయన ఎంత సేవచేశారనుకున్నావ్' అంటూ పొగుడుతూవుంటే శివరావు సిగ్గుపడ్డాడు. తండ్రి కళ్ళల్లో నిండిన కృతజ్ఞత చూసి నాగమణి చేతులు జోడించి 'నమస్కారమండి' అంది. శివరావు ప్రతి నమస్కారం చేశాడు. ముగ్గురూ కార్లో యెక్కి యింటికి వెళ్ళారు.

శివరావు వూహించుకున్నదానికన్నా యిబ్బడి ముబ్బడిగా వున్నాయి కామేశ్వరంగారి భోగభాగ్యాలు. జమీందారీ ఫాయాగా నడుస్తూవుంది వ్యవహారం.

'ఏమండి! మీరు కథలు వ్రాస్తారుటగా, నాన్నగారు చెప్పారు. నాకు కథలంటే చాలా యిష్టం' అంటూ తనకు నచ్చిన కథల పేర్లూ, కొన్నింటి ముగింపుల్లో

★ వ్రతం చెడ్డా ★

చెయ్యవలసిన మార్పులూ, కొందరి రచయితల ప్రత్యేకతలూ, చెప్పుకుంటూపోయింది అతని జవాబుల కోసించకుండానే నాగమణి. శివరావు అమ్మాయి కలుపుగోలుతనానికీ కథల మోజుకీ ముచ్చటపడ్డాడు.

వచ్చిన మర్నాడొక్కసారి కామేశ్వరంగారితో పాటు వెళ్ళి వచ్చాడు. అంతే; వున్న రెండు రోజులూ నాగమణి తీరికలేని కార్యక్రమం ఏర్పాటుచేసింది.

హార్బరు, యూనివర్సిటీ, పిచ్చాసుపత్రీ, దంతప్పని కార్ఖానాలూ అన్నీ చుట్టివచ్చి చివరకు బీచివొడ్డున పిచ్చాపాటి కబుర్లు చెప్పుకున్నారు. మర్నాడు కామేశ్వరంగారితో సింహాచలం వెళ్లారు. తండ్రీ శివరావూ మాట్లాడుతూ నెమ్మదిగా మెట్లెక్కుతూ వుంటే నాగమణి లేడిపిల్లలా గెంతుతూ దుముకుతూపోయి పయనించి తండ్రిని రమ్మని చెయ్యూపుతూ వుంటే కూతురి చిలిపితనానికి తండ్రి హృదయం వుప్పొంగేది.

“తల్లి చాలా చిన్నతనంలో పోయింది. అప్పట్నించీ రామ్మని పెట్టుకుని పెంచా. చాలామంది మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోమని హితబోధ చేశారు కాని నా కిష్టంలేకపోయింది. లోకంలో ఎందర్ని చూడ్డంలేదు సవితి తల్లి పెట్టే అగచాట్లనుభవించేవాళ్ళని. నా విద్దెలూ అంతే గతి—” ఆయన గొంతుకలో మాట విషాదంలో పెగల్లేదు.— “ఒక్కతని అభిరుచులున్నాయి. స్కూల్ ఫైనల్ చదువుతూవుంది రెండేళ్ళక్రితం నుంచీ ఎన్నో సంబంధాలు చూస్తున్నా. నచ్చింది కలిసిరాలేదు, ఇంతవరకూ. నాకు కూతురైనా కొడుకైనా అదేను దాన్ని ఒకయ్య చేతిలో పెట్టి అతనికే భారం అప్పజెపితే చాలునాపని తీరిపోతుంది.” అంటూ వుంటే ఆయన కళ్ళల్లో అశ్రువులు మెలిగాయి. ఎదురొచ్చిన నాగమణి ‘ఏమండీ నాన్నగారూ! కళ్ళల్లో ఏదైనా నలుసు పడిందా’ అంటూ జాలిపడింది. ‘నిన్నొకయ్య చేతిలో పెట్టాక కాని యీ కంటిలో నలుసుపోదు మీనాన్నగారి’ కనుకున్నాడు శివరావు తనలో.

శివరావుకు స్వామి తీర్థప్రసాదాలకన్నా కొండపాదునున్న వింజామరలు వేస్తున్న పిల్లని పూలగాలులూ అవధ్యని ప్రకృతి వైభవం గలగలలాడుతూ సాగివచ్చే కొండవాగులూ మనస్సులో నిల్చిపోయాయి. పిల్లలు కావలసినవారు భజించి కౌగిలించుకోవలసిన గుళ్లో స్తంభాన్ని గురించి చెప్పుకుని నవ్వుకున్నారు శివరావూ నాగమణీ.

నాగమణి కమ్మగా వీణవాయిస్తూవుంది. నవకవుల గేయాలు చాలావాటికి స్వరం సమకూర్చుకుని సాధన చేసింది. నండూరివారి ‘దూరాన నా రాజు కే రాయడో నా’ అన్నపాట పలికిస్తూవుంది. నాదమాధుర్యాలు వాయుతరంగాలమీద రాయంచల్లా రువాళిస్తున్నాయి. శివరావుకు గుండెలు గొంతుకలోనే కొట్లాడినట్లున్నాయి.— ‘తులిసెమ్మ పొరిగింది తొలిపూస పెరిగింది మనసులో నాబొమ్మ మసకమసకేసింది—’ ఆ చరణాలే గొంతుకలో వర్తిస్తున్నాయి. భారతీయకవులు సృష్టించిన చిరవియోగవతీ విధురాకృతి కళ్ళముందు నిలిచింది. సీత, ఊర్మిళ, శకుంతల, రాధ, వరూధిని, ఊర్వశి, ఎంకి అందరూ ఆకోవలోనివారే. అతనికి సుభద్ర జ్ఞాపకంవచ్చింది. కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి.

అక్కడున్న మూడురోజులూ డబ్బువల్ల సమకూడే సుఖానుభవాలు రుచి చూరగలిగాడు శివరావు. వెళ్లేరోజున క్రొత్తబట్టలు కట్టబెట్టారు. తనకు పనుందంటూ శివరావుతో కామేశ్వరంగారుకూడా బయల్దేరారు. నాగమణి స్టేషన్కు వచ్చింది. రైలు కదిలేఅంతవరకూ శివరావుతో ఏదో మాట్లాడుతూనేవుంది. రైలుకదిలి కంటికగుపించేంతవరకూ చెయ్యి వూపుతూ వీడ్కోలిస్తూనే వుంది.

నాగమణి కార్లో యింటికి వెడుతూవుంటే రాత్రి సంగతి తలపుకువచ్చింది - తండ్రి తనగదిలోకి వచ్చి ‘ఏమమ్మా నచ్చినట్టేనా!’ అని నవ్వుతూ అడిగారు. తాను ‘పోండీ, నాన్నగారూ’ అని గారాంపోయింది. ‘పెళ్లిచేస్తే నువ్వేపోతావుట’ అంటూ నాన్నగారు నవ్వుకున్నారు. తను సిగ్గుల పెళ్లికూతురయింది. అది తలుచుకుంటున్న ఆమె చెక్కిళ్లు రంగులువలయాయి. నాన్నగారు సంబంధం ఖాయం చేసుకురావడానికే వెడుతున్నారనుకుంది.

కామేశ్వరంగారు సరాసరి శివరావుతో అతనింట్లోనే దిగారు. తన పేదతనానికి అడుగడుగునా శివరావు సిగ్గుపడుతూనేవున్నాడు. కాని కామేశ్వరంగారదేమీ పట్టించుకోలేదు. భోజనాలయాక పందిట్లో వేసిన మంచాలమీద కూర్చుని శివరావు తండ్రి చలపతీ, కామేశ్వరంగారు ఆ సంగతి యీ సంగతి మాట్లాడుకుంటూవుంటే వంటిల్లు చక్కబెట్టుకుని మహాలక్ష్మమ్మ వచ్చి గుమ్మానికానుకుని నిల్చుంది. ‘రండక్కయ్యగారు! మీకోసమే చూస్తున్నా’ నంటూ కామేశ్వరంగారా దంపతులతో తను వచ్చినపని చెప్పారు.

చలపతి అనుకోని యీ అదృష్టాని కానందించాడు. కాని చేతికందిన కొడుకు నిల్లరికాని కివ్వడమవుతూవుందన్న బాధ ముల్లుగుల్లా గ్రుచ్చుకుంది. అతను వ్యవహర్త. ‘ప్రొద్దుట ఆలోచిద్దాంలెండి మీరు ప్రయాణపు బడలిక తీర్చుకోండి’ అని మాట మార్చాడు.

తల్లికి సంతానంమీద వున్న మమకారం దేనిమీదా వుండదు. శివరావు తల్లికిది అసలు నచ్చనేలేదు. ఒక్కగానొక్క కొడుకు తన కెడమైపోతాడంటే సుతరాం సమ్మతించలేదు. అయినా అన్నదమ్ములే నచ్చచెప్పాక చివరి కామె సరే లెమ్మంది. శివరావు కిదంతా ఇంద్రజాలంలాగా వుంది. నాగమణితో అంత కలిసి మెలిసివున్నా తానాయింటల్లుడు కాబోతాడన్న వూహే లేకపోయింది. కామేశ్వరంగారి కృతజ్ఞతా ప్రతిరూపమే ఆ మర్యాదంతా అనుకున్నాడంతే.

శివరావు హృదయంలో వున్న సుభద్ర ‘ఏమోయి శివం! నువ్విల్లా మన్ను తిన్న పాములావుంటే ఎలా ఒక చెంపనించి ముంచుకొస్తూవుంటే - ఈ పెళ్లి జరగడానికి వీల్లేదని చెప్పేయ్’ అంటూ వుంది. శివరావు తండ్రితో చెప్పాడు ‘నాకీ పెళ్లి వద్దు నాన్నా’ అని. చలపతి ‘ఎందుకని?’ అని అడగనే అడిగాడు. ‘మన సంగతి చెప్పవోయ్ శివం’ అన్నది లోపలి సుభద్ర. కాని శివరావుకు తెలుసు అది గనుక చెపితే చిన్న కురుక్షేత్రం ఏర్పడుతుందని - తెలివిగా తప్పుకున్నాడు. ‘ఇల్లరికం వెళ్ళడం ఇష్టంలేదు నాకు’ అంటూ తండ్రికి నచ్చచెప్పబోయాడు ‘అసలే కుంటినడకలు నడుస్తున్న కుటుంబం తను వెళితే కుదేలు పడిపోతుం’దని. కామేశ్వరంగారు ఆడపిల్లలిద్దరికీ పెళ్ళిళ్లు చేయించి తన వెచ్చాపచ్చా చూస్తానని హామీ యిచ్చిన సంగతి చెప్పాడు చలపతి. ఇది విన్నాక శివరావుపని అడకత్తెరలో పోకచెక్క అయింది.

“ప్రేమించి పెండ్లికి మాటిచ్చిన సుభద్రకన్యాయంచేసి డబ్బు కమ్ముడు పోతున్నావే” అనీ—“ఇదేనా ప్రేమంటే! అవాంతరా లెన్నివచ్చినా ప్రేమికుడు ధైర్యంగా ఎదుర్కొని నిలబడాలి కాని” అంటూ ఒకభావం “పిచ్చివాడా! నువ్వు నీ కుటుంబ శ్రేయస్సుకోసం నీ ప్రేమను త్యాగంచేస్తున్నావంటే ఎంత గొప్ప విషయమో తెలుసా? నువ్వు సుభద్రను చేసుకుంటే నయ్యా నీ స్వార్థం తప్ప అందులోవున్న విశిష్టత ఏమిటి?” అని మరోభావం “ఛీ తుచ్ఛుడా! నిన్ను నమ్మి నీ కాత్మార్పణం చేసిందే; ఆ పిల్లగతేమ

కాను నీ దారిన నువ్వుపోతే? సుభద్ర మొన్న నీతో చెప్పిన రహస్యం మర్చిపోయావా?" వేరొక మందలింపు. ఆ రహస్యం తలుచుకునేటప్పటికి శివరావు ప్రాణాలు గిలార్చుకుని పోయాయి. 'అన్నయ్యా! ఇన్నాళ్ళకు మాకన్నా చెర తీరేకాలం వచ్చింది. నువ్వు ఊఁ అంటే చాలు అన్యాయం చేస్తావా మమ్మల్ని" అంటూ దీనంగా యాచిస్తున్నారు చెల్లెళ్లు. ఇల్లా రకరకాల భావాల్లో నలిగిపోయిందతని వ్యక్తిత్వం. దైవానికి దణ్ణం పెట్టి తాను సాక్షిగా నిల్చున్నాడు శివరావు.

పెళ్ళి చాలా వైభవంగా జరిగింది. కామేశ్వరంగారు కట్నంక్రింద పదివేలు చదివించి చలపతి చేతిలో పోశారు. శివరావు ఎరువు తెచ్చుకున్న చిరునవ్వుతో మూడు రోజులూ ముళ్ళమీద ఉన్నట్టున్నాడు.

శివరావు చెల్లెళ్ళిద్దరికీ ఆ వైశాఖంలోనే పెళ్ళిళ్ళయాయి. సొంతయిల్లంటూ యేర్పడింది. కాలవక్రింద రెండెకరాలు కొని తనపేర వ్రాయించుకున్నాడు చలపతి. శివరావు కిది కొంచెం ఓదార్పయింది.

అతను శివకామేశ్వర ప్రసాద రావయ్యాడు. పదహారు రోజుల పండుగ వెళ్లక ముందే అతని చేతికి తాళాలప్పగించి 'అమ్మయ్య!' అనుకున్నారు కామేశ్వరంగారు. ఒలతిరక్కుండా గుమాస్తాల అభిమానాన్నీ కౌలుదార్ల విశ్వాసాన్నీ సంపాదించుకున్నాడు. గురి తెలిసినవాడిచేతి బాణంలా వ్యాపారం అడ్డులేకుండా సాగిపోతూ వుంది.

పెండ్లయిన ఏడాదికి బ్లడ్ ప్రషర్ వల్ల మనుమణ్ణెత్తుకోవాలన్న కోరిక తీరకముందే కామేశ్వరంగారు కన్నుమూశారు. ఇవ్వేళ యీ సర్వసంపదకు అధికారి శివరావు.

శివరావు ఆలోచనల్లోనించి ఒక కొద్దుకు తేరాడు. అతని ముఖంలో కారుణ్యం విప్పారింది. మెల్లిగా టవల్ మడతల్లో వున్న ఆ పిల్లాడ్ని చేతుల్లోకి తీసుకున్నాడు. నాగమల్లి మొగ్గల్లాంటి ఆ పాల పెదవులు ముద్దులూరిస్తున్నాయి. ముద్ద మందారాలా బుగ్గల్ని ముద్దు పెట్టుకోవాలనుకున్నాడు. "నిద్రపోతున్న పిల్లల్ని ముద్దు పెట్టుకో కూడ"దన్నది ఎప్పుడో విన్నాడు. ఆ పసివాణ్ణి హృదయానికి హత్తుకున్నాడు. ఆ అమృత స్పర్శకు అతని సందేహాలన్నీ పటాపంచలైనాయి. చంద్రబింబంలాంటి ఆ ముఖం చూస్తూవుంటే మనస్సు పాల సముద్రమయింది. కన్నులు చంద్రకాంతాలైనాయి. బాబు నెత్తుకుని మెల్లిగా మెట్లెక్కి మేడమీదికి వెళ్లాడు; 'కథ ఎల్లా సుఖాంతం చెయ్యాలా' అనుకుంటూ.

నాగమణి అప్పుడే భోజనం చేసింది. గదిలో సోఫాలో కూర్చుని ప్రక్క టీపాయ్ మీద ట్రేలో వున్న నల్లద్రాక్షపళ్లు ఒక్కొకటే నోట్లో వేసుకుంటూ పత్రిక చదువుకుంటూ వుంది. పైన తిరుగుతూవున్న ఫాన్ గాలికి కదిలే ముంగురులు నెలవంకలా వున్న ఆమె నెన్నుదురిమీద మబ్బురేకల్లా వున్నాయి. చిక్కదనం కూడా చక్కని వాళ్ళ కందమే అన్నట్టుంది నాగమణి. అడుగుల చప్పుడు విని తల త్రిప్పింది. భార్యాభర్తల చూపులు పాలుగయాయి.

భర్త చేతిలో పూల పొట్లంలా వున్న పసిపిల్లణ్ణి చూసి 'ఎవరు చెప్మా' అనుకుంది. 'ఎవరి పిల్లడండీ?' అని అడిగింది.

'మన పిల్లాడే' అన్నాడు శివరావు, తన చూపుల్ని భార్య చూపుల్తో కలపలేక క్రిందికి వాలుస్తూ. 'అంతఅదృష్టమా!' అనుకుంది ఆమె స్త్రీ హృదయం. పిల్లాణ్ణి నాగమణి ప్రక్క సోఫాలో పడుకో పెట్టాడు సుతారంగా. ఆ పసిమొగ్గ ఆమె హృదయాన్ని గిలిగింతలు పెట్టాడు. 'బాగున్నా డెవరి పాపాయో, పుణ్యంకొద్దీ పురుషుడూ దానంకొద్దీ బిడ్డలూ' అన్నది నాగమణి. 'నువ్వు నాకోసం పుణ్యం ఖర్చు పెట్టకుండానే దొరికానులే. ఇప్పుడే దానం చెయ్యకుండానే వీడు వచ్చాడు మణీ!— అభయప్రదానం మాత్రం చెయ్యాలి' అన్నాడు శివరావు.

"అన్నీ వేళాకోళాలు నన్నాడిస్తున్నారు."

"కాదు నా మాట నిజం. కన్నవారే అప్పగించి వెళ్లారు"

"చందనపు బొమ్మలా వున్న కుర్రాడ్ని ఇతర్లకివ్వడానికే తలిదండ్రులకు ప్రాణం వొప్పుతుందండీ!"

"అందుకు చాలా కథవుంది."

"కథలెందుకు లెద్దురు, ఉన్న సంగతి చెప్పరడి."

"కొన్ని వాస్తవాలే కథలకన్నా కమ్మగా వుంటాయి."

"అట్లా అయితే అబద్ధాల్నే నిజాలుగా నమ్మిస్తూ నేర్పుగా కథల్లుతారు. మా వారిలాంటివారవునా?" అంటూ శివరావు ముఖంలోకి చిరునవ్వులు చిలికింది. "పోనీ, ఏదోఒకటి చెప్పండి నాకు ప్రొద్దుపోతుంది" అన్నది సంధిచేసుకుంటూవున్నట్లు.

శివరావు కథ ప్రారంభించాడు. 'అనగా అనగా' అని. ఆదిలోనే హంస పాదుగా 'అంత మరీ కాశీమజిలీలోలా ప్రారంభిస్తారేమిటి, కథ కాదంటూ' అంది నాగమణి వచ్చేనవ్వు పెదవుల్లో దాచి. 'సరే, విను -' తిరిగి మళ్ళీ ప్రారంభించాడు శివరావు 'ఒకబ్బాయి వున్నాడు -' అని. ద్వితీయ విఘ్నమయింది. 'అంతకన్నా, ఒక చక్కని పన్నెండేళ్ళ బాలాకుమారి వుందంటే కథకొంత ఆకర్షణవొస్తుం'దన్నమణి సవరణతో. ఆమె కళ్లల్లో చిలిపితనం తొంగి చూస్తూ వుంది. అతనికీ నవ్వు వచ్చిందికాని కోపాన్ని నటిస్తూ 'మధ్య మధ్య నీతుడుపుల్తో కథ సాగినట్టే. నేను చెప్పనులే' అన్నాడు. 'ఇక చెప్పండి మాట్లాడకుండా వింటాను సరా'అన్నది బుజ్జగిస్తూ బుద్ధిమంతురాలులాగా.

శివరావు చెప్పుకుపోతున్నాడు - కాంతమ్మగారికి ఒక కొడుకూ ఒక కూతురు. మొదట్లో వాళ్లది ఆస్తిపాస్తులున్న సంసారమే కాని భర్త దుబరాతనంతో అంతా హారతికర్పూరంలా హారించుకు పోయింది. భర్త పోయింతర్వాత మిగిలిన నగా నట్రా సొమ్ముచేసి ఆ వడ్డీతో కుటుంబాన్ని గుంభనగా లాక్కువస్తూవుంది. కొడుకు జగన్నాధమూ కూతురు సుభద్రా చదువూ చక్కదనముతో తల్లిదుఃఖాన్ని మరిపించేవారు. తన పిల్లలే తనకు పెన్నిధులనుకుంటూ ఆ పేదరాలుకూడా స్థిమితపడింది.

జగన్నాధానికి నచ్చిన నేస్తం బాబులు. అతని అసలు పేరుకన్నా కొసరు పేరు 'బాబు' లన్నదే వాడుకయింది ఇంటా బయటా. బాబులెప్పుడూ కాంతమ్మగారింట్లోనే ఆడుకుంటూనో చదువుకుంటూనో ప్రొద్దుపుచ్చేవాడు. ఆ స్నేహితులిద్దరితోపాటు సుభద్రా ఆటపాటల్లో కలిసిపోయేది. చిన్నప్పుడు సుభద్ర పిచ్చుకగూళ్లు కట్టుకోడానికి యిసుక తెచ్చిపోసే బాబులు ఫిఫ్తుఫారంలో సుభద్రకు తెలియని పాఠాలు చెపుతూంటే కాంతమ్మగారు ముచ్చటపడేది. సుభద్ర బాబుల కారవ ప్రాణం. బాబులొక్కపూట రాకపోతే సుభద్ర హృదయం తపించిపోయేది. తల్లి నవ్వుకొనేది.

ఇంటర్ సెకండియర్ చదువుతూవుంటే జగన్నాధానికి రెండు రోజులు జ్వరంతగిలి 'అదే తగ్గుతుంది లె'మ్మన్న అశ్రద్ధతో చివరికి టైఫాయిడ్ లోకి దింపింది. కాంతమ్మగారికి కాలూ చెయ్యీ ఆడలేదు. బాబులు డాక్టర్ని పిల్చుకువచ్చాడు. డాక్టరు చదువుకున్న చదువుప్రకారం రోగానికి మందిచ్చాడుకాని ఆయువు నివ్వలేకపోయ్యాడు.

జగన్నాధం చావుతో కాంతమ్మగారి గుండె నీరసించిపోయింది. సుభద్ర మూగదయింది. బాబులు స్నేహితుణ్ణి తల్చుకు కన్నీళ్ళు కారుస్తుండేవాడతని ఫొటో ముందు రోజూ కొకసారైనా వచ్చి.

బాబు ఇంటర్ పాస్ చేశాడు. పై చదువుకు కుటుంబ స్థితి అంగీకరించలేదు. ఉద్యోగప్రయత్నాలు విసుగెత్తించాయి.

★ వ్రతం చెడ్డా ★

చివరికొక బట్టలకొట్లో గుమాస్తాగా చేరాడు తెలివిగలవాడు గనుక అయిదారు నెలల్లో వ్యాపారంలో అల్లుకుపోయాడు. యజమానికి నమ్మకస్థుడయాడు. ఏడాది తిరగక ముందే ఇటు అమ్మకం అటు కొనుబడిలో అనుభవం సంపాదించాడు.

బాబులు గుమాస్తా పనిలో కూరుకుపోయినా కొట్టునించీ వచ్చేటప్పుడో కొట్టుకు వెళ్ళేటప్పుడో ఒక్కసారి సుభద్రను పలకరించి వెళ్ళకుంటే ప్రాణమాగేది కాదు. కాంతమ్మగారు 'దాన్ని ఒకయ్య చేతిలో పెడితే నేనెప్పుడు కన్నుమూసినా ఫరవాలేదనేది. 'నా చేతుల్లోనే పెట్టండి' అనేవాడు బాబులు నవ్వుతూ. 'ఆ యిచ్చే కట్నాలు కానుకలూ నాకే వుంటాయి' అని.

చిన్నప్పటి స్నేహం చివురించిన అనురాగమై ఆ యిద్దరి హృదయాల్నీ ముడివేసింది. చెల్లెళ్ళ పెళ్ళి కావడంతోనే నిన్ను నా దాన్నిగా చేసుకుంటానని బాబులు చేతిలో చెయ్యివేశాడొక ఏకాంత సమావేశంలో సుభద్రకు. ఆమె ఆనందపరవశంతో అతని హృదయంమీద వాలిపోయింది.

మంచి చెడ్డలు విచారించడమనవసరం ఒక దేవముహూర్తంలో ఆ పసివాళ్ళిద్దరూ హృదయాల్తోపాటు దేహాల్నీ కూడా ఏకం చేసుకున్నారు. కాలు జారకుండానే వుండాలి, తరువాత ఎంత కళ్ళెంవేసి లాగినా పొగరుబోతుగుఱ్ఱంలా కోరిక స్వాధీనం కాదు.

బాబులుకు సుభద్రకు వివాహమవడం అంత కాని విషయం కాదు. రెండు కుటుంబాలు అంతంత మాత్రానివే. కాని, చివరికది కాని విషయమే అయింది.

బాబులొక జమీందారుగారి కిల్లరికం అల్లుడైపోయాడు, అతని యిష్టానికి వ్యతిరేకంగానే. సుభద్రకొక పెద్దవుత్తరం వ్రాశాడు తన అసమర్థతకు; అందులోనూ ఒక పచ్చి ఆశకల్పిస్తూ.

సుభద్ర కన్ను విప్పింది కాని అంతకు ముందే నెలతప్పింది. తల్లికి చెప్పలేక చెప్పింది. కన్నంలో తేలుకుట్టిన దొంగలయారు తల్లీకూతుళ్లు. ఇక ఆవూళ్లో వుండడానికి మొఖం చెల్లలేదు. ఉన్న లాడీబీడీ వెంటవేసుకొని ఎక్కడో ముక్కూ ముఖం తెలియని పల్లెటూళ్లో కాపురం పెట్టారు.

సుభద్ర బాబులుకెప్పుడు సంగతులు అప్పుడు ఉత్తరం వ్రాస్తూనే వుండేది. వాళ్ళని లోకం ఎంత చులకనగా చూస్తూవుందో హింసిస్తూవుందో వ్రాసేది. ఈ జీవితం యింతేనా అనే ధోరణిలో వ్రాసేది బాబులుమాత్రం 'ఇప్పటున్న పరిస్థితులిలానే వుండవనీ, సమయం వస్తే అన్నీ చక్కబడతాయనీ ఆ పుట్టబోయే సంతానానికన్యాయం చెయ్యవద్దనీ వ్రాసేవాడు మొదట్లో. తరువాత తరువాత ప్రతివుత్తరానికీ జవాబు వ్రాయడంకూడా బద్ధకమయిందతనికి.

పిల్లాడు పుట్టినప్పుడెంతో సంతోషిస్తూ వుత్తరం వ్రాసింది. అన్నీ అతనిపోలికలే అని పిల్లడు కుందనపు బొమ్మలా వుంటాడని. తనతల్లి అల్లుడు దూరదేశంలో వుద్యోగంలో వున్నాడని ఇక్కడ అందరితో చెప్పిందని, ఒక్కసారి వచ్చి బాబును చూచి వెళ్ళమని. సుభద్ర వ్రాసిన ఆవుత్తరంకూడా అన్నిటితో పాటు ముక్కలుముక్కలై తుక్కుబుట్టలో పడిపోయింది.

సుభద్ర వ్రాసిన ఆఖరువుత్తరంలో మాత్రం కొడుకుపోయిన విచారమే కాకుండా కూతురి దుర్దశ గుండెలమీద రగిలించిన కుంపటై చివరికి తనతల్లి చచ్చిపోయిందని, ఇన్నాళ్ళూ అండగావున్న అమ్మచావుతో తన బ్రతుకు బజారుపాలైందని, ఇన్నాళ్ళూ ఏనాటికైనా బాబులు వచ్చి తన్నూ బాబును తీసుకువెడతాడన్న ఆశవుండేదనీ అదీ యికలేదనీ, ఇల్లా యీ లోకంలో తనలాటిది బ్రదకడం కష్టమనీ తనే ట్రయినింగయ్యో ఏహాస్పిటల్లోనో నర్సుగా జేరిపోతాననీ పిల్లడ్ని బాబులంగుకొని ఆదరించినా కాదన్నా అతని గడపలో వదిలి వెడతానని ఏమేమిటో వ్రాసింది. పాపం ఆ అమ్మాయి నెంతాడిపోసుకొందో లోకం!

బాబులు సుభద్రదగ్గిరికి వెళ్ళి నచ్చచెప్పడమో వెంటపెట్టుకురావడమో చేసేవాడే అతని భార్యను వొప్పించి. కాని అప్పుడే ఆ భార్యకు సుస్తీచేయడం, ఆ అవస్థలో అతను కాలు కదిల్చలేకపోయాడు. సుభద్ర అభిమానవతి బాబును తీసుకువచ్చి అతని గడపలో పెట్టే వెళ్ళింది. శివరావు నిట్టూర్పు తీశాడు చెప్పడం ఆపి.

"ఆ తరువాత" అంది నాగమణి భర్తవంక రెప్ప వాల్చకుండా చూస్తూ. శివరావు ఆమెచూపులో తన చూపు కలపలేకపోయాడు. తడబడుతూ "ఏముంది అతను ఆ పిల్లాణ్ణి తెచ్చి భార్యదగ్గరుంచి—" పైమాట గొంతు పెగిలి రాలేదు శివరావుకు.

నాగమణి చెక్కిళ్ళమీద కన్నీళ్ళు ధారలు కట్టాయి. 'ఇదంతా మన ప్రయోజకత్వమేనా!' అంది శోకంతో. ఇన్నాళ్ళూ తన భర్తనుచూచి ఎంతో గర్వపడుతూవుండేది. అంత మంచివాడెవ్వరని? - ఇంత పయోముఖ విషకుంభమని వొక్కనాడూ అనుకోలేదు. తనముందతను చూపిన అనురాగమంతా వట్టి భ్రమేనా? ఎంత బాగా నటించాడు. తను పూర్తిగా మోసపోయింది. ఇటువంటివాడికోసమేనా తన తండ్రి దేశాలన్నీ వెదికింది. ఆయనే వుంటే ఎంత బాధపడేవాడో! తండ్రి మూర్తి మనస్సులో కదిలింది - 'అతని తప్పులేదమ్మా! పెళ్ళి తప్పించుకోవడానికి ప్రయత్నం చేశాడు కాని సాగలేదు. తన విధికి తలవంచుకున్నాడు తప్ప, నిన్నొక్కనాడైనా అనాదరించాడా చెప్పు? నువ్వంటే దేవతలాగా చూసుకుంటున్నాడు. అటు సుభద్రా దూరమై ఇటు నువ్వూ ఎడమైపోతే అతనేమైపోతాడు చెప్పమ్మా! క్షమించడం మంచిదమ్మా!' అంటూ తండ్రి చెప్పినట్టయింది నాగమణికి అదే గొంతుక. ఇంకా చెవుల్లో ఆ మాటలే పునరుక్తాలవుతున్నాయ్. నాగమణి కతనిమీద జాలి కలిగింది. 'అతనేం చెయ్యగలడు విధికి తలవంచాడు. తన కుటుంబంకోసం ప్రేమను బలిచేశాడు. భగ్నహృదయుడై కూడా తన జీవితానికా దావాగ్ని దరికొల్పలేదు. కంఠంలో హాలాహలం దాచుకుని తలమీద చంద్రమాను పెట్టుకున్న పరమశివుడు తన పెనిమిటి. ఆమె హృదయం జాలితో వెన్నముద్దలా కరిగిపోయింది.

అప్పటికే శివరావు నాగమణి చేతుల్లో మొగం కప్పుకుని వొళ్ళో తలపెట్టి కాళ్ళ దగ్గిర కూర్చుండిపోయాడు అతని కన్నీళ్ళతో ఆమె కుచ్చెళ్ళు తడిసి ముద్దయిపోయాయి 'లేవండి' అంది అప్రసన్నమైన స్వరంతో. ఆ స్వరంలో అసహ్యం - కోపం - ఈర్ష్య - బాధా యేమీ లేవు ఒక క్షమాభావం తప్ప. శివరావు నెమ్మదిగా తలయెత్తి ఆమె ముఖం చూచాడు. నిష్క

'1956' కేలండరు

అయిదుగురు ఆయుర్వేద వైద్యులయొక్క గాని, చదువుకొన్న యితర పెద్ద మనుష్యుల యొక్క గాని పూర్తి అడ్రసులు పంపిన వారికి ఉచితము.

ఇండియన్ మెడిసన్ హౌస్,
విజయవాడ-2.

శంక మైన చంద్రబింబంలా వుంది. ఏ కొరు ముబ్బు తునకలూ లేవు.

కన్నీళ్ళ చారికల్తోటి శివరావు ముఖాన్ని తన పైటచెంగుతో తుడిచింది. అతని వుంగరాల క్రాపులో సన్నని వ్రేళ్లు దూర్చి దువ్వుతూ 'పిచ్చితనం కాకపోతే ఇదివరకే చెబితే నేను కాదంటానా మీ కృష్ణావతార తత్వాన్ని" అంది నాగమణి. కెరటాల చివళ్ళ చిట్లిన వెన్నెలకాంతుల్లా అతని కన్నీటి జాలులో చిరునవ్వులు మెరిశాయి. 'నీ హృదయమింత అమృతమనుకోలేదు నే' నన్నాడు శివరావు, ఆనందం కృతజ్ఞతా అనురాగం ముప్పిరిగా. 'ఇన్నాళ్ళకు తెలుసుకున్నారు! మగవారెంత బుద్ధిమంతులు!' అంది నాగమణి చిలిపితనంగా.

క్రింది హాల్లోనించి గల్లంతూ ఎవరివో కేకలూ వినిపిస్తున్నాయి. ఎవరో ఏడుస్తున్నారు. మధ్య మధ్య పసిపిల్లడి ప్రశంసా వస్తూంది. 'అదిగో మీసుభద్ర వచ్చినట్టుంది తమాషా చేద్దాంపదండి' అంటూ నాగమణి భర్తతో మెట్లుదిగి హాల్లోకి వచ్చింది.

వంటావిడ, తోటమాలి రాములు, డ్రయివర్ మహమ్మదల్లీ, దాసీది ఇంకా ఇద్దరు ముగ్గురు దారినపోయే దానయ్యలూ ఉన్నారు. చాకలి పద్దా లోకపెడగా కూర్చుని వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూ వుంది. భార్యాభర్తల కేమీ అర్థం కాలేదు. నాగమణి సుభద్ర రాలేదన్నట్టు భర్తముఖంలో చూచింది.

యజమానుల్ని చూచి కొంచెం గడబిడ తగ్గించారు. వంటావిడ చెప్పింది—'చూశారండీ అమ్మగారూ! రోజులెల్లావున్నాయో నురి పిదప కాలమైపోయింది. చాకలి పద్దాలు పురుడు పోసుకుని పుట్టంటి కాణ్ణించి మొన్ననే వచ్చింది. మీకు పిల్లణ్ణి చూపిపోదామని వస్తే మీరు భోజనం చేస్తున్నారని విని మనమెట్లదగ్గర పిల్లణ్ణి పడుకోపెట్టి తోటలో రాముల్తో మాట్లాడుతూ వుంది. ఇప్పుడు వచ్చి చూచుకుంటే పిల్లడు లేడు. మీరు చూడలేరుగాని పిల్లడు దొరలా వుంటాడమ్మా! పిల్లల్నెత్తుకెళ్లే సాధువులు తిరుగుతున్నారని వూళ్ళో అనుకుంటూంటే విన్నా—' ఆ వరసన చెప్పుకుపోతూనే ఉంది వంటావిడ. ఇంతలో మేడమీది గదిలోనించి పసిపిల్లడి ఏడ్పు వినిపించింది. అందరిముఖాలు ఒక్కసారి పైకి మళ్లేయి. నాగమణి సైగచేసింది. దాసీది పైకి పరిగెత్తి పిల్లణ్ణి చంకను వేసుకు వచ్చింది పద్దాలొక్కంగలో వెళ్ళి దాని చేతిలో పిల్లాణ్ణంగుకుంది. "ఉయ్యాల్లో పిల్లణ్ణి చూపి వూరంతా వెదికిందట నీవంటి యిల్లాలే" అంది వంటావిడ పద్దాల్తో పరిహాసంగా.

'నిన్ను తమాషా చేద్దామనుకున్నాం కాని నువ్వింత గల్లంతు చేస్తావనుకోలేదే పద్దాలూ!' అంది నాగమణి. 'చాలా బేజారయిపోయానండీ అమ్మగారూ!' అంది పద్దాలు ఇంకా దానిగుండె బెదురు సరిగా తీరనేలేదు. 'మేం పెంచుకుంటాం మాకిస్తావుటే పద్దాలు? అయ్యగారికి చాలా మోజుగా వుంది పిల్లడంటే' అంది నాగమణి నవ్వుతూ. మా బంగారుబాబుని కోటివరహాలిచ్చినా యిస్తానుటండీ' అంది పద్దాలు పసివాణ్ణి హృదయానికి గట్టిగా హత్తుకుంటూ. దాని వెఱ్ఱిప్రేమకు నాగమణి హృదయం చలించింది; అంతకన్నా శివరావు హృదయం. 'పిచ్చి పెద్దమ్మా! ఒకటి చాలకపోతే రెండు కోట్లు తీసుకు నివ్వవే' అంది వంటావిడ వేళాకోళంగా. 'కోట్లకేం తక్కువండీ, మా యింటినిండా కోట్లే' అంది చాకలి పద్దాలు. దానిమాట కందరూ ఫక్కుమన్నారు.

నవ్వుల కలకలాన్ని మ్రింగి వేసింది ప్రక్క హోటల్ రేడియో—"ఇవ్వేళ వుదయం కలకత్తా మెయిల్ ఏలూరు—కైకరం మధ్య పట్టాలు తప్పి పడిపోయింది. ఇంజన్ ప్రక్క రెండు మూడు పెట్టెలు, అందులో ఒకటి ఆడవారి పెట్టె బాగా దెబ్బతిన్నాయి. జననష్టం ఎక్కువే జరిగుంటుంది. క్షతగాత్రులను వెంటనే ఏలూరు హాస్పిటల్‌కు చేర్చారు. ఇంకా పూర్తి వివరాలందలేదు"

శివరావు వింటూనే ప్రక్క సోఫాలో కూలబడిపోయాడు. 'ఆకులు పట్టుకోనేటప్పటికే చేతులు కాలాయ్' అనుకుంది నాగమణి జాలిగా నిట్టూర్చి. ★

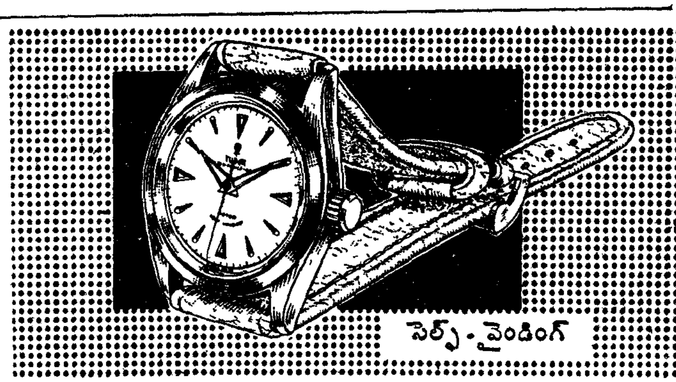

ట్యూడర్ ఆయిస్టర్ ప్రిన్స్

చురుకైన ప్రతివానికి తగిన వాచీ

ఈ అభివృద్ధిపొందిన క్రొత్త ట్యూడర్ సెల్ఫ్-వైండింగ్ వాచీకి ప్రత్యేకమైన శ్రద్ధ అవసరములేదు. మీ చేతిమణికట్టు అత్యంత స్వల్పమైన కదలికకూడ రోటారు యంత్రమును (ఇది రోలెక్స్ పేటెంటు) నిశబ్దముగా తిరిగేటట్టుచేసి మీకు ఖచ్చితమైన టైము చూపును.

19 జ్యూయలుల యంత్రము; నాన్-మేగ్నెటిక్; దెబ్బలను భరిస్తుంది దీని సుందరమైన ఆయిస్టర్ కేసు నీరు, దుమ్ము, ధూళియేకాక చెమటల నుండి కూడ వాచీని సురక్షితముగ నుంచును.

ట్యూడర్ ఆయిస్టర్ డేట్ వాచీని చూడండి:
ప్రిన్స్‌వలె అదే అందమైన డిజైను, కాని యిది డయలు మీద తారీఖును చూపును.

ట్యూడర్ జెనీవా రోలెక్స్ వారి బాధ్యతతో

దక్షిణ ఇండియాలో ఏకైక డిస్ట్రిబ్యూటరు:
మెస్సర్స్ పి., ఆర్ అండ్ సన్స్ లిమిటెడ్.
మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు